

Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunda Ahi Şeyhlerinin Rolü

The Role of Ahi Sheikhs in the Founding Period of the Ottoman Empire

ÖZET

Ahilik Teşkilatı 1205 tarihinde Ahi Evran-ı Veli tarafından kurulduktan sonra kısa sayılabilecek bir zaman dilimi içerisinde gelişme göstermiştir. Selçuklu sultanlarından I. Alaeddin Keykubad'ın olumlu davranması sonucunda Anadolu'da teşkilatlanmasını tamamladığı görülmektedir. Anadolu Selçuklu Devletinin ilerleyen tarihlerinde şehzadelerden hangisinin başa geçmesi konusunda taraf tutacak kadar güçlendikleri görülmektedir. 1243 Köse Dağ Savaşından sonra Ahilik Teşkilatı'nın köylere kadar yayıldığı bilinmektedir. 1261 tarihinde devlet içerisinde var olan huzursuzluk sonucunda iç Anadolu bölgesinde başta Kırşehir olmak üzere Çorum, Aksaray, Ankara'da Ahilerin isyan ettiği görülmektedir. Bu isyanda merkez Kırşehir olduğundan dolayı ilgili tarihte Moğolların Kırşehir valisi Caca Bey tarafından bu isyan bastırılmış ve Ahi Evran-ı Veli'nin de öldürüldüğü yapılan araştırmalar sonucunda tespit edilmiştir. Ahilerin mücadelesi Ahi Evran-ı Velinin ölümüyle son bulmamış tam tersine Kadı Burhaneddin Ahmet Devleti'nde ve Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında siyasi yönden de etkili olmaya başlamışlardır. İşte bu makalede işlenen konu Ahi Teşkilatının sadece bir esnaf teşkilatı olmayıp, mensuplarının Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda rollerinin olup olmadığı konusu üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ahilik Teşkilatı, Politika, Devlet Adamı, Kırşehir

ABSTRACT

The Ahilik Organization was founded by Ahi Evran-ı Veli in 1205 and developed within a relatively short period of time. It appears to have completed its organization in Anatolia as a result of the positive attitude of Seljuk sultan I. Alaeddin Keykubad. In the later history of the Anatolian Seljuk State, it is seen that they became powerful enough to take sides in the dispute over which of the princes would ascend to the throne. It is known that after the Battle of Köse Dağ in 1243, the Ahilik Organization spread to the villages. In 1261, as a result of unrest within the state, the Ahis rebelled in central Anatolia, primarily in Kırşehir, Çorum, Aksaray, and Ankara. Since Kırşehir was the center of this rebellion, it was suppressed by the Mongol governor of Kırşehir, Caca Bey, and research has determined that Ahi Evran-ı Veli was also killed. The struggle of the Ahis did not end with the death of Ahi Evran-ı Veli; on the contrary, they began to exert political influence in the state of Qadi Burhaneddin Ahmed and during the founding years of the Ottoman Empire. This article focuses on the issue of whether the Ahi Organization was merely a guild of craftsmen or whether its members played a role in the founding of the Ottoman Empire.

Keywords: Ahilik Organization, Politics, Statesman, Kırşehir

GİRİŞ

Türkiye Selçuklu Devleti sultan I.Alâeddin Keykubad'tan sonra siyasi durumu bozulmuş durumdadır. Hanedan içerisinde meydana gelen veraset kavgaları, Moğolların ülkeyi işgal etmesi Anadolu'da yaşayan Rum ve Ermenilerle yapılan savaşlar Anadolu'nun erişmiş olduğu refah seviyesini ve ülke içerisinde siyasi durumun iyi olmadığını gören dönemin insanları çıkan karışıklıklardan bıkmış durumdadır. Dönemi yaşayan insanlar bu dünyada rahat yüzü görmediklerinden dolayı bulundukları yerlerde dini otorite durumunda ve tekke sahibi olan şeyhlerin yanına giderek onların maddi ve manevi nüfuzlarından istifade ederek kendilerini rahat hissetmek istemişlerdir. Böyle bir durumda Anadolu sınırları içerisinde kendilerine “mahalli geçici hakimiyet” kurmaya çalışan beyler de halkı manevi yönden rahatlatan şeyhler için tekkeler zaviyeler açmışlar, bu tür yerlerin giderleri için bir takım vakıflar kurmuşlardır Anadolu coğrafyası sosyal hadiseler sonucunda şeyh, baba unvanlı kişilerin bol miktarda olduğu coğrafya haline gelmiştir².

Zaten XII. asrın ikinci yarısında Anadolu Selçuklu devlet idaresine bakıldığında istikrarsız bir yönetim ve iç karışıklıklar içinde kıvranan bir devlet durumunda olduğu görülmektedir. Bu haliyle Türkiye Selçuklu Devleti adeta kendi kendisini tasfiyeye götürmekle beraber Bizans sınırlarında bulunan uç'taki arazilerini liyakat ve kabiliyetlerini dikkate alarak zeamet ve tımar adı altında Alplere, Gazilere ve bölgede yaşayan aşiretlerin beylerine

Ahmet Gündüz¹

How to Cite This Article

Gündüz, A. (2026). Osmanlı devleti'nin kuruluşunda ahi şeyhlerinin rolü. *International Social Sciences Studies Journal*, (e-ISSN:2587-1587) 12(2), 345-352. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18819093>

Arrival: 28 January 2026

Published: 28 February 2026

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Prof. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Kırşehir, Türkiye. ORCID: 0000-0002-1448-3088

² Fuat Köprülü Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, 5. Baskı, Ankara,1984, s.204.

tevdi ve tenfiz etmekteydi. Bu arazilere yerleşen Alpler Gaziler, aşiret beyleri devletin nazik noktalarında yaşadıklarından dolayı çiftçilik, bağcılık gibi toprağın imarı ile uğraşırlarken bir yandan da buralarda asker yetiştirirler gerektiğinde bu askerleri “sipahi” adı altında devletin ordusunda değerlendirirlerdi. Böylece ıssız yerlerde, uç bölgelerde yaşadıkları için inzibat ve asayiş işleriyle de ilgilenirlerdi. Fakat 1237 Babailer isyanı sonucunda devletin otoritesine halel gelince bu uç bölgelere yerleşen /yerleştirilen gruplar bir nevi bağımsız adeta birer devletçik haline gelmişlerdir³.

İç isyanlar ve dış baskılar sonucunda Anadolu’da yaşanan sosyal hayatı altüst ederken toplumun bu sancılı döneminde şifa dağıtan el yine tekkelerden uzatılmıştır. Nitekim orta çağın meşhur seyyahı İbni Battuta eserinde “Anadolu’nun şefkat diyarı olduğu”⁴ izlenimini verdiren Ahi teşkilatı mensupları, belli başlı merkezlerde kendilerinin kurdukları bir çeşit var olan devletten müstakil ve cumhuri idareleriyle kendi bölgelerinde bulunan topluluğu dönemin problemlerinden kurtararak oluşturdukları düzeni Osmanlı beyliğinin kuruluşuna kadar korudukları görülmektedir⁵. Böylece tekkelere giden insanlar yıkılan bir devletin mensupları oldukları gibi yeni kurulacak olan bir devletin de ilk hazırlayıcıları olduklarını söylemek mümkündür. Çünkü o dönemde yaşayan insanlar için bir yandan siyasi karışıklıklar diğer yandan ekonomik ve sosyal problemlerle boğuşmakta, bu sıkıntılardan kısmen de olsa kurtulmak isteyenler için tekkeler ve zaviyeler birer manevi yönden rahatlama veya günümüzün rehabilitasyon merkezleri olarak görev yaptıkları görülmektedir. Halkı koruyan, kollayan bu teşkilatlar siyasi yönden geleceğe yönelik bir devlet kurmak fikrinde olanlar için de yegâne güç ve kaynak durumunda oldukları görülmektedir. Buna örnek olarak Anadolu’nun batısında faaliyet gösteren Osman Bey ve çevresinde bulunan insanlarla istişare ederek olup bitenlere karşı çare bulma yollarının araştırıldığı görülmektedir⁶. Osman Bey’in Ahi tekkesine gitmesi beyliğinin kuruluşunda Ahilerin oynadığı rolü belirtme konusunda güzel bir örnek olduğu söylenebilir.

Türkiye Selçukluları devrinde Moğolların saldırıları sonucunda ülke içerisinde huzur kalmayınca buna paralel olarak ekonomik ve siyasi hayat da buna paralel olarak bozulmaya başlamıştır. Her tarafta işsiz ve sefalet içinde yaşayan kitleler çoğalmaya başlamıştır. Devletin içerisine düştüğü bu kötü şartlarda Ahi şehirlerinde yaşayan esnaf teşekkülleri şehirlerin ve çevrelerinin asayişini korumak amacıyla harekete geçerek duruma müdahale etmeye başlamışlardır. Ayrıca bulundukları şehirlerde belediye hizmetlerini de beraber göturdükleri bilinmektedir. Kurmuş oldukları bu sistem içerisinde Osmanlıların kuruluş dönemlerinde iç güvenliği sağlayarak devletin bütün gücüyle dış işleriyle uğraşmalarını temin etmişlerdir. Zaten devletin kurucusu olan Osman Gazi’nin kendisi de peştamal kuşanmış Ahidir. Osman Gazi’nin yanı sıra birçok Osmanlı beylerinin de teşkilata dahil olmaları Ahi Teşkilatının kuvvetinden istifade ettikleri görülmektedir. Osman Gazi ve diğer beylerin Ahi Teşkilatı mensubu olmaları devletin kurulması esnasında etkileri büyüktür. Çünkü bir devletin kurulmasında en önemli konu devlet otoritesinin içeride ve dışarıda tanınmasıdır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Osman Gazi’nin bir Ahi olarak şeyh Edebali’nin kızıyla evlenmesi dikkat çeken bir konudur. Çünkü şeyh Edebali dönem olarak Anadolu’ya hâkim bir durumdadır. Bundan dolayı devlet otoritesinin ve varlığının kısa bir sürede kabul görmesinde şeyh Edebali ve Ahi teşkilatının rolünün büyük olduğunu kabullenmek gerekir. Osmanlı ordusu büyük çapta Ahilerin desteklediği bir ordunun ikmal işleri ve donanımı çoğunlukla Ahiler tarafından karşılanmıştır. Mesela Yavuz Sultan Selim Ahi teşkilatının vermiş olduğu ordu donatım hizmetinin varlığı sayesinde Sina Çölü’nü fazla zayıat vermeden aşarak Mısır’ı fethetmiştir⁷.

XIII. asır sonlarında İlhanlı hakimiyeti altında bulunmakla beraber müstakil bir siyasi varlık halinde bulunmaktadır. İlhanlı hakimiyetinin nüfuz edemediği bölgelerde yeni yeni küçük siyasi teşekküller meydana gelmektedir. Böylesi bir ortamda kurulan bu yeni teşekküllerden herhangi birinin büyük bir devlet olarak gelişmesi için lazım gelen maddi ve manevi bütün unsurlar Anadolu Türk toplumunda mevcut olduğu görülmektedir⁸. Büyük Selçuklular döneminden itibaren Anadolu’ya gelen Türkmenler kırsal kesime yerleşirken daha sonraki dönemde Moğol baskısıyla gelenler şehirlere yerleşmeyi uygun görmüşlerdir. Özellikle 1243 Köseadağ Savaşı’ndan sonra şehirlere gelen Türkmen sayısında büyük artışların olduğu görülmektedir Taşkent Belh, Semerkant, Taşkent, Merv gibi şehirlerden gelenler Anadolu’nun sosyal ve ekonomik hayatında büyük değişiklikler yapmışlardır. Bu yeni gelenler şehirlere yerleşerek kısa sürede geldikleri yerlerde çalıştıkları iş kollarına uygun olarak atölyeler, işyerleri, ticaret yerleri açmışlardır. Ardından mutasavvıf Şehabettin Abu Hafs Ömer el Suhreverdi Anadolu’da tanıttığı fütüvvet teşkilatının ahlak prensipleri meslek sahipleri tarafından kabul gördüğü görülmektedir. Aynı meslekte çalışan

³ İbrahim Kafesoğlu; “Selçuklular Madd.”, İ.A. , C. X., s.395-396; İrfan Gündüz; Osmanlılar’da Devlet-Tekke Münasebetleri, İstanbul, 1984, s.86,

⁴ Ebu Muhammed İbn-i Battuta Tanci; İbn-i Battuta Seyahatnamesi C.I, 2. Bölüm, (Çeviri, İnceleme ve Notlar: A. Sait Aykut), Taşkent Kılase Kitaplar Dizisi, YKY, İstanbul (Eserin özgün adı: Rihlet ü İbn-i Battuta- Tuhfetü’n- Nüzzer Fi Garaibü’l-Emsar ve Acaibü’l-Efsar), s.400-403. Dünyanın en güzel insanları, en temiz kıyafetli halkı burada yaşar ve en leziz yemekleri de burada pişer. Allah’ın yarattığı kullar içinde en şefkatli olanları buranın halkıdır. Bu yüzden şöyle denilir: Bolluk ve bereket Şam diyarında, sevgi ve merhamet Rum diyarında.

⁵ İ. Gündüz; Osmanlılarda Devlet-Tekke, s.86-87

⁶ İ. Gündüz; Osmanlılarda Devlet –Tekke, s.86-87.

⁷ Ömer Abuşoğlu; Bütün Yönleriyle Ahilik ve Loncalar, Ankara Ticaret Odası Dergisi, Sayı 12, Ankara 1972, s. 37-38.

⁸ Fuat Köprülü; Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu, İstanbul,1986, s. 121.

yamak, çırak, kalfa ve ustalar kendi mesleklerinin ulusu kabul edilen kişinin etrafında toplanmışlardır. Sonuçta Ahi Evran'ın öncülüğünde örgütlendiği görülmektedir⁹. Moğol istilasından sonra Anadolu'da sayıları gözle görülür bir şekilde arttığı görülmekle beraber mensupları toplum içerisinde saygı görmüşlerdir. Bu dönemde kurulan Ahi zaviyeleri Türkistan şehirlerinden gelen göçmenler açısından bakıldığında güvenilir misafirhane görevini görmüşlerdir. Sultanlar ve diğer devlet adamları da zaviyelerin daha iyi hizmet verebilmesi için buralara birtakım bağışlar yapmışlardır. Ahi babalar kurmuş oldukları zaviyelerde kendi meslek grubunda kol gücü ile çalışan genç üyeleri dini, estetik ve kültürel bilgilerle donatılmışlardır. Şehirlerde kurulan Ahi zaviyeleri meslek sahiplerinin eğitim yeri ve gelen gidenler açısından misafirhane olarak görev yaptıkları gibi kırsal kesimlerde, ücre yerlerde, yol kavşaklarında bulunan zaviyeler bir nevi misafirhane olarak hizmet vermişlerdir. Osmanlı sultanları da Osman Bey, Orhan Gazi, I. Murat'ın Ahilere son derece cömert davrandıkları, onlara çiftlik, arazi hatta köyler vakfettikleri bilinmektedir. Vakfedilen bu arazilerden gelen gelirlerin bir kısmı ile Ahiler aile üyelerinin geçimini yaparken diğer kısmı ile Ahilere hizmetlerini sürdürmüşlerdir XIV. yüzyılda Anadolu'ya gelen İbni Battuta Ahi zaviyelerinde misafir kalarak bütün Anadolu'yu dolaşmanın mümkün olduğunu eserinde belirtmektedir¹⁰. Ahilik teşkilatının Anadolu'da ilk kurulduğu dönemlerde Ahiler sadece debbağlık ve deri işçiliğiyle uğraşırken bu sanat kollarının sayısı zamanla 32'ye yükselmiştir. Osmanlı sınırları içerisinde Ahi teşkilatı mensuplarının sanatkarları Ahi babalardan ya da onların yetki verdiği kişilerden aldıkları yeterlilik ve izin belgesi ile iş görmeye sanatlarını icra eder duruma getirilmişlerdir¹¹.

Osmanlı Devri Faaliyetler

Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu Selçuklu -Bizans sınırlarında bulunan 400 çadırlık bir aşiretin varlığıyla izah etmek yanlış bir yorum olur. Osmanlı'nın kuruluşunu açıklayabilmek için dönemin Anadolu'sunun sosyal ve siyasi şartları, insanların düşüncelerini etkileyen ilim ve aksiyon ricalini de dikkate almak gerekmektedir. Bu bakış açısıyla bakıldığında Kayı aşiretini, Anadolu'da yaşayan diğer Türk unsurlarla olan ortak ekonomik, kültürel ve siyasi birlik teşkil ettiği de dikkate alınmalıdır. Dönem olarak Anadolu'da Moğol zulmüne karşı direnen Ahi teşkilatı mensuplarının maddi ve manevi güçleriyle Osman ve Orhan gazilerin yanında yer aldıkları hesaba katılmalıdır. Ahilerin var olan teşkilatçı geleneği, bu açıdan zengin bir tecrübelerinin bulunması Osmanlı kuruluş devri devlet adamlarının dinamizmini desteklediği söylenebilir. Ahi teşkilatı mensupları bir yandan sosyal dayanışmayı sağlarken diğer yandan bu teşkilat mensuplarının ön saflarda savaştıkları görülmektedir. Yine Osman Gazi ve aşiretinin müstakil bir devlete doğru yürüme konusunda önemli bir kararını verirken Ahi şeyhi olan şeyh Edebalı'nın görüşüne başvurduğu bilinmektedir. Ahilerin fetihlerde oynadıkları rollere bakıldığında Osman Gazi hasta yatağında olduğu halde oğlu Orhan Gazi'yi Orhanlı'ne göndererek orayı fethettirmiştir. Ardından Bursa üzerine gönderildiğinde Orhan Gazi'nin yanına Turgut Alp ve Köse Mihail'i de beraber göndermişlerdir. Orhan Gazi Bursa seferine çıkarken yanına ayrıca Ahi şeyhi olan şeyh Mahmut ve Edebalı'nın kardeşinin oğlu Ahi Hasan'ı yanına almıştır. Bursa alındıktan sonra surlara bayrağı diken kişi Ahi Hasan'dır. Bursa'nın fethinde Ahi Hasan Orhan Gazi'nin bayraktarı olarak görülmektedir. Osman Gazi ve Orhan Gazi dönemlerinde askeri, ilmi, kültürel ve siyasi organizasyonlarda dikkat çeken diğer kişi ise Ahi Şemsettin'dir. XIV. yüzyılda Anadolu'ya gelen İbni Battuta gittiği her yerde Ahi zaviyelerine konuk olmuştur¹². Sosyal hayatın teşkilatlanmasında da Ahi teşkilatının çok etkili oldukları anlaşılmaktadır¹³. Osmanlı devletini kuran ve devletin çekirdeğini oluşturan Kayı boyunun Bizans sınırlarına yerleştirildikleri ve hızlı bir şekilde gelişme imkanını açıklamaya geçmeden önce bu beyliğin bünyesinde yer alan dört önemli ve bağımsız teşkilattan bahsetmek gerekmektedir. Bu dört teşkilattan birisi Alpler ve Alperenler teşkilatıdır. Bu teşkilata daha çok uç bölgelerde rastlanılmaktadır. Hatta Osman ve Orhan gazilerin mahiyetinde Konur Alp, Aykut Alp, Hasan Alp ve Turgut Alp unvanını taşıyan komutanlar bulunmaktadır. Osmanlı Devleti'nin kurulmasında hizmet etmiş ikinci büyük teşkilat ise Ahiyan-ı Rum teşkilatıdır. İbni Battuta'nın vermiş olduğu bilgiler sayesinde Kastamonu Bolu, Geyve, Antalya, Burdur, Manisa Balıkesir, Birgi ve Tire gibi merkezlerde Ahilere ait zaviyelerin bulunduğu görülmektedir¹⁴. Teşkilatlardan üçüncüsü ise Ahilerin kadınlar kolu olan Bacıyan-ı Rum teşkilatıdır. Osmanlı devletinin kuruluşunda rol oynayan dördüncü teşkilat ise Abdalan-ı Rum'dur. Abdalan-ı Rum teşkilatına mensup olanlar heterodoks Türk dervişleridir. İlk dönemlerde Abdal veya Baba lakaplı bu dervişler tahta kılıçlarla savaflara katılmaktadırlar. İlk Osmanlı hükümdarlarının yanında Abdal lakaplı dervişlere rastlanmaktadır. Örneğin Abdal Musa¹⁵ Abdal Murat¹⁶ Kumral Abdal¹⁷ sayılabilir.

⁹ Halime Doğru; XV. ve XVI. Yüzyılda Sivrihisar Nahiyesi, Ankara, 1977, s. 26-29.

¹⁰ Selma Yel- Ahmet Gündüz; İbn-i Battuta Seyahatnamesi ve Ahilik, Ahilik ve Ankara 100. Yıl Armağan, Ankara Büyük Şehir Belediyesi Yayınları, Ankara, 2023, s. 423-435.

¹¹ H. Doğru; XV. ve XVI. Yüzyıllarda Sivrihisar Nahiyesi, s. 27.

¹² S. Yel- A. Gündüz; İbn-i Battuta Seyahatnamesi ve Ahilik, s. 423-435.

¹³ Hüseyin Algül; İlk Osmanlı Fetihlerinde Ahiler, Milli Kültür, Sayı, 89, Ekim, 1991, s.5.

¹⁴ S. Yel- A. Gündüz; İbn-i Battuta Seyahatnamesi ve Ahilik, s. 423-435.

¹⁵ Bakınız. Orhan F. Köprülü; Abdal Musa, DİA, C.I, İstanbul, 1988, s.64-65.

¹⁶ Bakınız. Orhan F. Köprülü; Abdal Murat, DİA, C.I, İstanbul, 1988, s.63-64.

Osmanlıların ilk devirlerinde ahi unvanlı kişilere çok sık rastlanılmaktadır. Ahi Hasan Ahi Kadem, Ahi Yakup, Ahi Ören örnek olarak verilebilir. Mesela Ahi Ören sultan Orhan Gazi döneminin ileri gelenlerindendir. Ahi Hasan Bursa'nın fethine katılmış bir ahidir. Ahi Kadem ve Ahi Yakup Bursa ahilerindendir. Düzmece Mustafa isyanında Bursa'nın yağmadan kurtulmasında etkili olmuşlardır. Bu teşkilat mensuplarının Anadolu içindeki kültür ve medeniyetinin oluşmasına büyük katkılarda bulundukları gerçeği ortaya çıkmaktadır. Teşkilat mensupları arasında sosyal dayanışma, yiğitlik, kahramanlık, bilgi ve sevgi bulunmakta insanlar için gerekli güzel vasıflar taşımaktadırlar. Hatta ahilerin Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşmasında da rol oynadıkları bilinmektedir¹⁸. Ahiler arasında en etkili olanı Eskişehir civarında it burnu mevkiinde tekkesi bulunan ve tahsilini Mısır'da yapmış olan şeyh Edebalı bulunduğu coğrafyada en itibarlı sözü etkili olan bir ahidir¹⁹. Şeyh Edebalı'nın Kırşehir'de 1261 yılında yaşanan katliamdan önce Ahi Evran-ı Veli ile görüştüğü ve Kırşehir'den Söğüt tarafına gittiği tarihi kaynaklarda anlatılmaktadır²⁰. Anadolu Selçuklularında, Osmanlı Devleti'nde ve diğer Anadolu beyliklerinde de Ahilerin saygı gördükleri, yönetimde ve askeri komutanlıklarda görev aldıkları bilinmektedir. Ahilerin Karaman oğulları, Sivas hâkimi Kadı Burhaneddin ile de bağlantıları bulunmaktadır. Kadı Burhanettin Ahi İsa, Ahi Nevruz, Ahi Alişan, Ahi Muhammed, Ahi Nurettin gibi nüfuzlu ailelerle hükümdar olmadan önce dahi ilişkisi bulunmaktadır²¹. Ahilik teşkilatı mensupları Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda büyük görevler üstlenmişlerdir. Örneğin Osman Gazi'nin kayınpederi olan şeyh Edebalı nüfuzlu bir Ahi şeyhidir. Orhan Gazi bir Ahilik unvanı olan "ihtiyarüddin" lakabını kullanan, şedd kuşanıp ve kuşatan bir Ahidir. Vezirleri Alaaddin Paşa ve Çandarlı Kara Halil birer Ahi teşkilatı mensubuydular. Osmanlı sultanı I. Murat şedd kuşanmış bir Ahidir ve zamanında teşkilatın başı olarak bilinmektedir. İlk dönem fetihlerde Ahiler ve dervişler büyük rol oynamışlardır. Hatta Ahilerin 1362 yılında kurulan yeniçerilerin prototipi olduğu bile savunulmaktadır. Fatih Sultan Mehmet'e kadar Osmanlı sultanlarının tamamı ve vezirlerin birçoğu Ahi kökenlidir²². Bu teşkilata mensup olanlar sadece bekar ve genç işçiler değillerdir. Bunlardan bazılarının evli oldukları büyük emirlerin hatta hükümdarların hürmetini kazandıkları büyük servet ve nüfuz sahibi oldukları, içlerinde yüksek idari mevkilere geçmiş bulunanları da vardır²³.

Tahta geçen padişahlar saltanat ve hükümdarlığının tescili esnasında meşayıhtan birisi tarafından kılıç kuşatılması merasimi Ahilik teşkilatının içerisinde yetişen ve mesleğinde ehliyet kesbeden bir müride Ahi Baba tarafından kabiliyet ve ehliyet nişanesi olarak kuşatılan şedd müridin şeyhine bel bağlamasını ifade etmekten başka bir şey değildir²⁴. Anadolu'da uç'larda Bizans'a karşı mücadele eden Türkmenler, tasavvufta ferdi mücadele yerine İslam adına yapılmaya başlanmıştır. Bundan dolayı hiçbir devletin gelişmesinde görülmemiş bir hadise olarak Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve gelişmesinde tasavvufi tarikatlar şeyhler, babalar, veliler ve dervişler birinci derece rol oynamaya başlamışlardır. Bunun içindir ki Osman Gazi ve kendisinden sonra beyliğin-devletin başına geçen haleflerinin etrafında din adamları, Türkmen babaları ve evliyalara dolmuştur. Osmanlı beyliği-devleti'nin Bizans'a karşı mücadelesi gaza mahiyetini almış ve bir gaziler devletinin kurulduğu görülmektedir²⁵. Osmanlı beyliği arazisinde sadece Ahilerin ve Rum abdallarının varlığının tespit edilmesi beyliğin sosyo- kültürel yapısı ve hem de orasını kendilerine uygun bulan tarikatların nitelikleriyle ilgili olduğu düşünülebilir²⁶. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda ilk padişah olan Osman Gazi ahilerin nüfuzundan istifade ederek sınırlarını genişletmiş fakat gerçekte Anadolu Selçuklularına ve İlhanlılara bağlı bir uç beyidir. Gerçek sultan oğlu Orhan Gazi'dir. Babasının son yıllarında ona vekalet eden ve daha sonra da ahilerin kararıyla beyliğin başına sultan olup idareyi ele almıştır²⁷. Ahilerin ve hükümet ehlinin Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna katkılarını gösteren önemli işaretlere baktığımızda; 1- Şeyh Edebalı'nın bir Babai şeyhi olarak bilindiği kadar bir Ahi olarak da gösterilmesi, Çandarlı ailesinin de Ahi oldukları rivayetleri 2- Orhan Gazi'nin ordusuna diğer askerlerden ayıracı bir tarzda Ahi üniforması giydirmesi 3- Sultan I. Murat'ın Ahi reisi olarak zikredilmesi 4- Osmanlı padişahlarının kılıç kuşanma törenlerinin Ahi törenleriyle benzer olmasıdır²⁸.

Anadolu Selçuklu Devleti'nin merkezi yönetimi 1277 tarihinden itibaren dağılma durumuna gelerek merkezi yönetimin Moğolların eline geçmesine sebep olmuştur. Merkezi yönetimin Moğolların eline geçmesine paralel olarak, Moğol hakimiyetinde yaşamak istemeyenler bulundukları yeri terk ederek uç bölgelerde bulunan beyliklere

¹⁷ Bakınız. Orhan F. Köprülü; Abdal Kumral, DİA, C.I, İstanbul, 1988, s.63.

¹⁸ Mehmet Şeker; Fetihlerle Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması, Ankara, 1985, s.128-129.

¹⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı; Osmanlı Tarihi C.8, Ankara, 1994, s.105-106.

²⁰ <http://tarihyazarlari.blogspot.com/ahiligin-osmanli-devletinin-kurulusundaki-etkileri/4327326> 28.09.2016

²¹ Neşet Çağatay; Bir Türk Kurumu Olan Ahilik Ankara 1989, s. 89.; Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız. Ahmet Gündüz; Osmanlı Öncesi Anadolu'da Beylikler- Devletler Döneminde Ahi Unvanı Taşıyan Şahıslar ve Siyasi Faaliyetleri, Uluslararası IV. Ahilik Sempozyumu 27-29 Eylül 2018, Bildiriler Kitabı, C.I, Edt. Ahmet Gökbel- Ahmet Gündüz- Ahmet Doğan- Fatih Çil, Kırşehir, 2019, s.47-63.

²² Ahmet Tabakoğlu; Sosyal ve İktisadi Yönleriyle Ahilik, Ahilik Bayramı Kongresi, XX, Kırşehir, 1984, s. 46-47.

²³ F. Köprülü; Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu, s.155.

²⁴ İ. Gündüz; Osmanlılarda Devlet-Tekke, s.92-93.

²⁵ Osman Turan; Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi, Cilt 1-2, İstanbul, 1981, s.357-358

²⁶ Editör: E. İhsan; Osmanlı Medeniyet Tarihi, C.1, Zaman Gazetesi Yay. İstanbul, 1999, s.123.

²⁷ İ.H. Uzunçarşılı; Osmanlı Tarihi, C.1, Ankara, 1994, s.496.

²⁸ M. Saffet Sarıkaya; XIII- XVI. Asırlardaki Anadolu'da Fütüvvetnamelere Göre Dini İnanç Motifleri, Ankara, 2002, s.38-39.

göçtükleri de bilinmektedir. Bu gelenlerin bir kısmı Abdalan-ı Rum ve Ahiyan-ı Rum grubundandır²⁹. Osmanlı yönetim çevreleri kendi İslam anlayışlarının ortak özellikleri olması hasebiyle bu gelenlere karşı ilgisiz kalmamışlardır. Çünkü şeyhlerinin etrafına toplanmış birkaç yüz kişilik gruplardan oluşan bu gruplar Osmanlı fetih hareketlerinde Osmanlıların işine yaradıkları gibi Osmanlı padişahlarının da hakimiyetlerini meşrulaştırmasında önemli roller oynamışlardır. Bu çifte hizmetin sürdürülebilir olabilmesi için Rum abdallarına, Ahilere veya bunlarla bağlantılı ileri gelen kişilere toprak bağışlayarak onların zaviye açmalarına müsaade etmişler kurulan vakıfları da tescil etmişlerdir. Mesela Osman Gazi, şeyh Edebali'nin Söğüt'teki zaviyesini resmileştirdiği gibi onun dervişlerden Torud (Turgut) Alp için de zaviye yaptırdığı gibi Edebali'nin diğer müridi Kumral Abdal'a da Ermeni derbendinde bir zaviye inşa ettirmiştir. Aynı durum Orhan Gazi döneminde de devam etmiştir. Bursa fethine katılan Abdal Musa, Geyikli Baba, Abdal Murat adındaki şeyhlere Uludağ eteklerinde araziler vererek zaviye inşa etmelerini ve zengin vakıflar kurmalarına müsaade etmişlerdir³⁰. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda hizmetleri görülen Çandarlı ailesiyle, Ali Beyzade Timurtaş Paşa ve oğulları Ahi Bayezid oğlu Tokatlı Hacı İshak Paşa ve Amasyalı Yahşi Beyzade, Bayezid Paşa gibi devlet merkezinde veziriazam, vezir ve beyliklerde bulunan Türk beyler memleket yanında geniş bir itibara ve nüfuza sahip oldukları gibi saltanata geçen Osmanlı hükümdarları da bunların müzakereleriyle bulundukları padişahlık makamına geldiklerinden dolayı yapılan işlerde bunların sözleri etkilidir³¹.

Osmanlıların kuruluş yıllarında bir saltanat kanunu bulunmamaktadır. Ölen padişahın yerine geçecek şehzadenin büyük veya küçük olacağına dair bir kaide bulunmamaktadır. Kuruluş döneminde başa geçecek şehzadeyi belirleme konusunda devlet işlerinde rolleri olan Ahiler ve diğer devlet adamlarının etkisi bulunmaktadır. Mesela Orhan Gazi, Osman Gazi'nin büyük oğlu olup babası döneminde göstermiş olduğu faaliyet ve liyakatine mebnî ahiler tarafından iş başına getirilmiştir³². Ahilik, XIII. yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda ve yeniçeri askeri teşkilatının kurulmasında rol oynadığı gibi Osmanlı Devleti'nin kurulmasında da oynadıkları rol bilinmektedir³³. Orhan Gazi'den sonra başa geçen Sultan I. Murad'ın Ahi teşkilatı mensubu olmasından dolayı Ahi Musa'ya kendi eliyle şedd kuşattığı ve Malkara'ya Ahi olarak atadığı bilinmektedir³⁴. Osmanlı Devleti'nin kuruluş devrinin en hareketli döneminde başa geçen Orhan Gazi çevresine sufi, alim ve dervişleri toplamıştır. Bunlara örnek olarak Mevlâna Sinan, derviş Tahsin, Davud-ı Kayseri, Tacettin-i Kürdi gibi alim ve sufiler, Abdal Musa, Geyikli Baba, Abdal Murat gibi dervişler Orhan Gazi'nin yakın çevresinde bulundukları bilinmektedir³⁵. Rumeli fatihi Süleyman Paşa'nın Rumeli seferinde Ahi Yunus'tan destek aldığı Yıldırım Bayezid, I. Mehmet (Çelebi), II. Murat ve Fatih döneminin bilginleri ve devlet adamları arasında çok sayıda Ahi mevcuttur. Bunun nedenini şu şekilde izah etmek mümkündür. Ahilerin dönem olarak Türk toplumu içerisinde güçlü sosyal, ekonomik, siyasi, askeri ve manevi nüfuzlarının olması Osmanlıların ahilerle yakın ilişkisini kaçınılmaz kılmıştır. Başta Osmanlı sultanları olmak üzere bu teşkilatla yaptıkları yakın iş birliği sayesinde Osmanlı beyliği tarihte bilinen başarılarına yönelerek büyük bir devlet haline gelmiştir. Ahilik Teşkilatı Fatih döneminden itibaren siyasi bir güç olmaktan çıkmakla birlikte Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlıların Safeviler ile olan mücadelesinde Safevilerden yana tavır almaları Sünni ulemanın tepkisine yol açtığı gibi devletin de Ahi babaları doğrudan tayini yoluna gitmesine sebebiyet vermiştir. Fakat genelde Ahilik Teşkilatı mesleki faaliyetleri düzenleyen ve denetleyen bir organizasyon hüviyetinde olmuştur. Genel olarak düşünüldüğünde Ahilik Teşkilatı merkezi otoriteyle uyum içerisinde olduğu görülmektedir³⁶.

Osman Gazi, Orhan Gazi ve I. Murat'ın şahsında idare ile el ele veren dervişlerin hizmet ve faaliyetlerine karşılık olarak adı geçen sultanlar da onların zaviyeler açmalarına engel olmamışlar üstelik desteklemişlerdir. Yol boylarında, ıssız geçitlerde, önemli kavşaklar ile تنها yörelerde tesis edilmiş veya tesis edilmesine müsaade edilmiş ahilere ait zaviyeler sunduğu hizmetlerin yanı sıra fetihleri de kolaylaştırarak siyasi otoritenin tesis edilmesinde önemli düzenlemeleri sağlamıştır³⁷. Ankara'nın 1362 tarihinde Osmanlılar tarafından ele geçirildikten sonra Ahilerin namına pek rastlanmamaktadır. Ancak bu Ahilerin siyasi önemi kalmamıştır şeklinde yorumlanmamalıdır³⁸. Kuruluş döneminde Ahilerin devlet içerisinde etkili olduklarına dair bir örnek verilmek suretiyle konunun daha iyi anlaşılacağı görülmektedir. Ananeye göre Osman Gazi vefat edince oğulları Orhan ve Alaattin beyler, Ahi Hasan ve diğer Ahi şeyhleri şeyh Edebali'nin yeğeni Ahi Hasan'ın zaviyesinde beyliğin başına

²⁹ Aşıkpaşazade Tarihi; "Aşıkpaşaoğlu Tarihi", (Çevr. Nihal Atsız), KTB yay., İstanbul, 1970, s.195.; Aşıkpaşazade'nin varlığından bahsettiği Ahiyan-ı Rum, Bacıyan-ı Rum, Abdalan-ı Rum ve Gaziyan-ı Rum zümrelerinin birlikte hareket ettiklerini gösterir.

³⁰ Ed. E. İhsanoğlu; Osmanlı Medeniyet Tarihi: C.I, s.127-128.

³¹ İ. H. Uzunçarşılı; Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilatı, Ankara, 1988, s.43.

³² İ. H. Uzunçarşılı; Saray Teşkilatı, s.45.

³³ Faruk Andaç; Osmanlı Döneminde Ahilik Teşkilatı, Erciyes Üniversitesi, İ.İ.B Dergisi Kayseri, 1994, s.1-14(1).

³⁴ F. Andaç; Osmanlı Döneminde Ahilik Teşkilatı, s.3.

³⁵ İ. Gündüz; Osmanlılarda Devlet-Tekke, s.17.

³⁶ Ünver Günay; Dini Sosyal Bir kurum olarak Ahilik, s.75-76.

³⁷ İ. Gündüz; Osmanlılarda Devlet-Tekke, s.20.

³⁸ F. Köprülü; Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, s.216.

geçecek kimseyi tayin etmek için toplandıkları gün Osman Bey'in mirasını paylaştıktan sonra sıra başa geçecek Bey'in tayin ve seçimine gelince Orhan Gazi kardeşi Alaattin'e hükümdar olmasını teklif ettiğinde kardeşi Alaattin şu cevabı vermiştir "gel kardeş atamızın duası ve himmeti seninle ve hem Ahiler dahi seni kabul ettiler" diyerek Ahilerin kararına uyarak Orhan Gazi'nin beyliğine rıza göstermiştir³⁹. Orhan Gazi, Osmanlı Devleti'ni bir beylik halinde kurmuş ve bu hususta Ahilerden istifade etmiştir⁴⁰. Orhan Gazi'nin ölümü üzerine oğlu I. Murat Ahilerin ve komutanların desteğiyle sultan olmuştur. Kardeşleri İbrahim ve Halil muhalefet etmişlerse de bertaraf edilmişlerdir. Bertaraf edilen kardeşlerden İbrahim'in annesi Rum dönmesidir. Halil'in annesi ise eski Bizans imparatoru Kantakuzen'in kızı Teodora'dır. Şehzade Halil İzmit körfezinde kayıkla gezerken Foça korsanları kendisini yakalayarak Foça'ya götürmüşler ise de Orhan Gazi'nin oğlunu serbest bırakmaları için Bizans imparatorunu tehdit etmiş ve Halil iki sene sonra para karşılığı kurtarılmıştır. İmparator Orhan Gazi'nin oğlu Halil ile kızını nişanlanmış ve onun Osmanlı İmparatorluğu'na getirilmesi için çalışmışsa da bunu başaramamıştır. Çünkü Orhan Gazi vefat ettikten sonra Ahiler ve komutanlar Rumeli komutanı Murat beyi babasının yerine hükümdar yapmışlardır⁴¹.

Osmanlıların yeni fethedilen yerlerde uyguladıkları sistemler arasında kolonizatör Türk dervişleri denilen Şeyh, Baba, Abdal lakaplı ve sufi kimlikli dini grupların liderliğinde gerçekleştirilen İslam siyasetinin de önemli etkisi olmuştur. Anadolu'nun fethi ve İslamlaşmasında olduğu gibi, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu sırasında Türkleri harekete geçiren en önemli unsurların başında bu tasavvuf düşüncesi gelmektedir. Abdalan-ı Rum, Gaziyan-ı Rum, Ahiyan-ı Rum ve Bacıyan-ı Rum denilen bu gruplar Anadolu'da sürekli propaganda yaparak ve Anadolu beyliklerinin savaşlarına katılarak fetihlerin kalıcılığını sağlamışlardır. Anadolu'ya yapılan yoğun Türkmen göçleri sonucunda bölgeye gelen bu dervişler, Selçuklular gibi Osmanlıların da manevi dayanaklarını oluşturmuştur. Onların Anadolu'daki etki alanı fetih ve askeri, sosyal hayat ve kültür hayatı gibi birbirine bağlı 3 üç başlıkta toplanmaktadır. Osmanlı'nın kuruluşu esnasında bu dervişler fetihlerde etkili oldukları kadar, kültürel ve kentsel bölgelerde yerleşim ve konaklama hizmetleri başta olmak üzere sosyal hayatın çeşitli kademelerinde etkili olmuşlardır. Bu örgütsel yapı Osmanlıların Bitinya'daki Bizans şehirlerinin fethedilmesi için itici güç olmuş, padişahlara hükümet sistemlerini geliştirme olanağı sağlamış ve Hristiyan nüfusunun geniş bir bölümünün İslamiyet'e girmesini kolaylaştırmak suretiyle yeni kurulan devlete oldukça sağlam bir toplumsal yapı kazandırmıştır⁴².

Osmanlı hükümdarı I. Murad Bey'in Ahi reisi olduğu bilinmektedir. I. Murad Bey'in bu riyaseti hangi vasıta ile ettiğini bilmemekle beraber Osmanlı Devleti'nin Ahilik üzerine müesses olduğunu açık surette görmekteyiz. Orhan Gazi teşkilatını yaparken ahi nüfuzundan istifade etmiş, nitekim yaya askeri teşkilatını kurduğu zaman askere ahilerin serpuşu olan beyaz börtü giydirmişti. Ahi reisi olan Murad Bey de Yeniçeri ocağını kurduğu zaman bu yeni askere de beyaz börtü serpuş olarak giydirmişti. Bu tarihlerden sonra (tahmini 1450) genel adı Babai olan tarikat asıl ismini bırakarak Babai şeyhlerinden olan Hacı Bektaşî Veli'nin ismini alıp Bektaşilik adı altında yayılmaya başlarken Ahilik artık eski kuvvetini kaybetmiş bulunmaktaydı. Yeni teşekkül etmiş olan Yeniçeri Ocağı da önceleri Ahilik üzerine kurulduğu halde bir müddet sonra Babailiğin galebesinden müteessir olarak Bektaşilik cereyanlarına tabi olmuş ve evvelden beri mevcut ananeye, her örf ve sanatın bir piri olmak akidesine istinaden Bektaşilikle alaka ve münasebet tesis etmiştir⁴³.

Osmanlı-Türk devletinin temeli atılırken bu beylik Ahi teşkilatından ve Ahi pirlerinin nüfuzlarından faydalanmaktan da geri kalmamıştır. Ahiler, Orhan ve Murat Gazi devirlerinde geliştiler. Yıldırım Bayezid Ahilere, Ahilerin de Yıldırım'a değer vermedikleri bilinmektedir. Ahilere Çelebi Mehmet zamanında da yardımlara devam edilmiştir. Sultan II. Murad Ahilere yardımdan geri kalmadı. Ahilik Teşkilatı Fatih devrinde geniş bir esnaf kâhyalığı haline gelmiştir. XVI. yüzyıldan itibaren de Ahiliğin "Lonca Teşkilatı" olarak geliştiği⁴⁴ görülmektedir.

Ahilik teşkilatı kuruluşundan itibaren çok yönlü bir sivil toplum kuruluşu olarak faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Anadolu Türk toplumu içerisinde dini, ekonomi, sosyal, tasavvufi, kültürel, pedagojik, askeri, idari ve mesleki yönlerinin öne çıktığı görülmektedir. Mesela Ahi zaviyelerindeki dini toplantılar zikirler onların teşkilatlarındaki dini fonksiyonlarını göstermektedir. İlk dönemlerde yine Ahi teşkilatı mensuplarının bulundukları yörelerde askeri, beledi ve siyasi özellikleri de bulunmakta Moğol istilası sonucunda siyasi otoritenin bulunmadığı yerlerde yerel otorite birimleri olarak faaliyet göstermişlerdir. Buna benzer bir örnek ise Moğol istilası sonrasında Ankara'nın

³⁹ İ. Gündüz; Osmanlılarda Devlet-Tekke, s. 16-17.

⁴⁰ İ. H. Uzunçarşılı; Saray Teşkilatı, s.80.

⁴¹ İ. H. Uzunçarşılı; Saray Teşkilatı, s.132'den naklen "Şehzade Halil'in Sergüzeşti", Tarih-i Osmani Mecmuası, S.1, s.239,436. Ve Gazi Orhan Bey Vakfiyesi (Belleten nu 19., sene 1941).

⁴² Uğur Kurtaran; Bir İmparatorluğun Doğuşu, Osmanlı Kuruluş Dönemi, Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, Sayı 5, Ocak, 2012, s. 256-257.

⁴³ İ. H. Uzunçarşılı; Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları, C.I, Ankara, 1988, s.147-149.

⁴⁴ Mustafa Uslu; Kültürel Açından Ahiliğin Sosyal Dinamikleri, Türk Dünyası Tarih Dergisi, S.71, İstanbul, 1992, s.58.

durumuna bakmak yeterlidir. 1243 Kösedağ savaşı sonrasında Ahilerin Kayseri'yi savunması bir başka örnek olarak verilebilir. Ahiler aynı zamanda Karamanoğullarının yanı sıra kadı Burhanettin Ahmet ile de yakın ilişki kurmuşlardır. Kadı Burhanettin Ahmet Zile de yaptırdığı medrese ile bu şehrin yönetimini Ahi Ali Şah'a vermiştir⁴⁵. Osmanlı sultanlarından olan ve Amasya'dan beri Çelebi Mehmet'in yanında bulunan Tokatlı Ahi Bayezid oğlu Hacı İvaz Paşa fetret devrinde Karamanoğullarının Bursa'yı ele geçirme çabası içine girdiği dönemde Bursa kalesi muhafızlığını yapmaktadır. Karamanoğullarının saldırısında kaleyi 31 gün şiddetle muhafaza ederek kaleyi teslim etmemiştir⁴⁶. 1354 tarihinde Süleyman Paşa tarafından ele geçirilen Ankara'yı Ahiler ele geçirmişlerse de 1362 de sultan Murad'a teslim etmişlerdir. Hoca Sadettin Efendi Tacü't- Tevarih adlı eserinde Ahiler hakkında istiklal davasına düşerek bu kaleyi ve çevresini ele geçiren Ahi adını taşıyan topluluk⁴⁷ şeklinde bahsetmektedir.

Osmanlı tarihinde kuruluşundan itibaren etkili olan Ahilik teşkilatının mensupları ilerleyen tarihlerde de fonksiyonlarını devam ettirmişlerdir. Mesela şeyh Ramazan Paşa aslen Kırşehirlidir. Emir Süleyman'a vezirlik yapmış alim bir zattır⁴⁸. Sinaneddin Yusuf Paşa Ahi reislerinden olup sultan Murat'ın ilk veziridir⁴⁹. Nizamüddin Ahmet Paşa babası Ahi Mahmut'tur. Şeyh Edebalı'nın oğludur. 1340 tarihinde Osmanlı Devleti'nin veziridir⁵⁰. Alaattin Paşa Orhan Gazi'nin ilk vezirdir. Babası Hacı Kemalettin adını taşımaktadır. Ahi ricalinden olması ihtimal dahilindedir⁵¹. Hacı İvaz Paşa Çelebi Mehmet devrinin veziridir. Hacı İvaz Paşa'nın künyesi İmameddin'dir. Tokat Ahilerinden Ahi Bayezid bin İvaz'ın oğludur⁵². Ahilerin bu nüfuzu XV. yüzyılın ilk yarısında da görülmektedir⁵³.

Sonuç yerine

XV. yüzyılın ortalarına kadar nüfuzları ile dikkat çeken Ahiler Yıldırım Bayezid devrinden itibaren bu özelliklerini yavaş yavaş kaybetmeye başlamışlardır. Bir defasında Ankara Ahileri bir ticaret ve hukuk işinden dolayı Yıldırım Bayezid'e karşı bayrak açmışlardır. Dükkanlarını kapatarak silah başı yapmışlardır. Ortalama 20 gün kadar Ankara'ya bilfiil hâkim olduktan sonra hak ve isteklerinin kabul edilmesi üzerine işlerinin başına dönmüşlerdir⁵⁴. Ahi teşkilatı mensupları Anadolu Selçuklu ve Osmanlılar devirlerinde en saygın en güvenilir kişilere olmuşlardır. Selçuklular devrinde Türk ticaret hayatını döneminde en ileri seviyeye çıkardıkları gibi Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren devletin gelişip büyümesinde büyük hizmetler göstermiş Türk sosyal hayatını, Türk ekonomisini, iş hayatını örnek bir düzenleme ile geliştirmişlerdir⁵⁵.

Ahi birlikleri sadece bir esnaf teşkilatı olarak kurulmamıştır. Ancak Ahi birlikleri esnafla bütünleşmiş Ahilik denilince esnaf, esnaf denilince Ahilik hatırlanır olmuştur⁵⁶.

KAYNAKÇA

----- (1999); Osmanlı Medeniyet Tarihi, Edt: Ekmeleddin İhsanoğlu C.1, Zaman Gazetesi Yay. İstanbul.

ABUŞOĞLU, Ömer Abuşoğlu (1972); Bütün Yönleriyle Ahilik ve Loncalar, Ankara Ticaret Odası Dergisi, Sayı 12, Ankara, s. 37-38.

AKAY, Nimetullah (1997); Anadolu Türk Tarihinde Ahilik Müessesesi, T. Dünya Tarihi Dergisi; s.122, İstanbul, 1997, s.15-16.

ALGÜL, Hüseyin (1991); İlk Osmanlı Fetihlerinde Ahiler, Milli Kültür, Sayı, 89, Ekim, s.5.

ANDAÇ, Faruk (1994); Osmanlı Döneminde Ahilik Teşkilatı, Erciyes Üniversitesi, İ.İ.B Dergisi Kayseri, s.1-14.

ARSLAN, M. Sabri (); Ahilik, Türk Folklor Araştırmaları...

Aşıkpaşazade Tarihi (1970); "Aşıkpaşaoğlu Tarihi", (Çevr. Nihal Atsız), İstanbul.

CUMBUR, Müjgân (1986); Anadolu Şehirlerinin Kuruluşunda Ahilerin Yeri, Türk Kültürü ve Ahilik XXI. Ahilik Bayramı Sempozyumu Tebliğleri; 13-15 Eylül 1985, Ahilik Araştırma ve Kültür Vakfı Yayınları:1, İstanbul, s.88-89.

⁴⁵ Ünver Güney; Dini-Sosyal Bir Kurum Olarak Ahilik, Erciyes Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, 10, Kayseri 1988, s.74-75.

⁴⁶ İ. H. Uzunçarşılı; Osmanlı Tarihi, C.I, s.349-350.

⁴⁷ Hoca Sadettin Efendi; Tacü't-Tevarih, (Sadeleştiren: İsmet Parmaksızoğlu), C.I, Ankara, 1999. C.I, s.110.

⁴⁸ İ. H. Uzunçarşılı; Osmanlı Tarihi, C.8, s.583.

⁴⁹ İ. H. Uzunçarşılı; Osmanlı Tarihi, C.8, s.582.

⁵⁰ İ.H. Uzunçarşılı; Osmanlı Tarihi, C.8, s.581.

⁵¹ İ.H. Uzunçarşılı; Osmanlı Tarihi, C.8, s.581.

⁵² İ. H. Uzunçarşılı; Osmanlı Tarihi, C.8, s.566.

⁵³ İ. H. Uzunçarşılı; Osmanlı Tarihi, C.8, s.530.

⁵⁴ İ. Gündüz; Osmanlılarda Devlet-Tekke, s.109.

⁵⁵ M. Sabri Arslan; Ahilik, Türk Folklor Araştırmaları...

⁵⁶ Yusuf Ekinci; Ahilik ve Meslek Eğitimi, MEB Basımevi, İstanbul 1989, s.45.

ÇAĞATAY, Neşet (1989); Bir Türk Kurumu Olan Ahilik, Ankara.

DOĞRU, Halime (1977); XV. ve XVI. Yüzyılda Sivrihisar Nahiyesi, Ankara.

Ebu Muhammed İbn-i Battuta Tanci; İbn-i Battuta Seyahatnamesi C.I, 32. Bölüm, (Çeviri, İnceleme ve Notlar: A. Sait Aykut), Taşkent Klasik Kitaplar Dizisi, YKY, İstanbul (Eserin özgün adı: Rihlet ü İbn-i Battuta- Tuhfetü'n- Nüzzer Fî Garaibü'l-Emsar ve Acaibü'l-Efsar),

EKİNCİ, Yusuf (1989); Ahilik ve Meslek Eğitimi, MEB Basımevi, İstanbul.

GÜLERMAN, Adnan-Sevda Taştekil (1992); Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı üzerindeki Etkileri, Milli Kültür, Sayı 94, s.55-56.

GÜNAY, Ünver (1988); Dini-Sosyal Bir Kurum Olarak Ahilik, Erciyes Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, 10, Kayseri.

GÜNDÜZ, Ahmet (2019); Osmanlı Öncesi Anadolu'da Beylikler- Devletler Döneminde Ahi Unvanı Taşıyan Şahıslar ve Siyasi Faaliyetleri, Uluslararası IV. Ahilik Sempozyumu 27-29 Eylül 2018, Bildiriler Kitabı, C.I, Edt. Ahmet Gökbel-Ahmet Gündüz- Ahmet Doğan- Fatih Çil, Kırşehir.

GÜNDÜZ, İrfan (1984); Osmanlılarda Devlet-Tekke Münasebetleri, İstanbul.

Hoca Saadettin Efendi (1999); Tacü't-Tevarih, C.I, (Sadeleştiren: İsmet Parmaksızoğlu), C.I, Ankara.

<http://tarihyazarlari.blogcu.com/ahiligin-osmanli-devletinin-kurulusundaki-etkileri/4327326> 28.09.2016

KAFESOĞLU, İbrahim; "Selçuklular Madd.", İ.A. , C. X. , s.395-396.

KÖPRÜLÜ, Orhan F. (1988); Abdal Kumral, DİA, C.I, İstanbul, s.63.

KÖPRÜLÜ, Orhan F. (1988); Abdal Murat, DİA, C.I, İstanbul, s.63-64.

KÖPRÜLÜ, Orhan F. (1988); Abdal Musa, DİA, C.I, İstanbul, s.64-65.

KÖPRÜLÜ, Fuat (1984); Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, 5. Baskı, Ankara.

KÖPRÜLÜ, Fuat (1986); Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu, İstanbul.

KURTARAN, Uğur (2012); Bir İmparatorluğun Doğuşu, Osmanlı Kuruluş Dönemi, Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, Sayı 5, Ocak, s. 256-257.

Mehmet Neşri: Kitab-ı Cihannuma, C. I., s.126

SARIKAYA, M. Saffet (2002); Sarıkaya; XIII- XVI. Asırlardaki Anadolu'da Fütüvvetnamelere Göre Dini İnanç Motifleri, Ankara.

ŞEKER, Mehmet (1985); Fetihlerle Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması, Ankara.

TABAKOĞLU, Ahmet (1984); Sosyal ve İktisadi Yönleriyle Ahilik, Ahilik Bayramı Kongresi, XX, Kırşehir, 1984, s. 46-47.

TURAN, Osman (1981); Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi, Cilt 1-2, İstanbul.

TÜREN, Macit (); Tarihimizde Türkiye'de Ahilik-Ahiler ve Birey ve Toplumlar üzerindeki Psiko-Sosyal Etkiler, Tıp Dünyası, s.121. Sayı, Tarih?

USLU, Mustafa (1992); Kültürel Açından Ahiliğin Sosyal Dinamikleri, Türk Dünyası Tarih Dergisi, s.71, İstanbul, s.58.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1988); Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları, C.I, Ankara.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1988); Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilatı, Ankara.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1994; Osmanlı Tarihi, C.1, Ankara.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1994); Osmanlı Tarihi C.8, Ankara.

YEL, Selma-Ahmet Gündüz (2023); İbn-i Battuta Seyahatnamesi ve Ahilik, Ahilik ve Ankara 100. Yıl Armağan, Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Ankara.